

O IDEE

În 17 și în 18 aprilie 2010 la Mediaș și Cluj au fost susținute de **Maryann Manning** și **Patricia Nix**, profesoare la University din Alabama, Birmingham, SUA și membre ale Asociației Internaționale de Lectură (IRA) două ateliere cu scopul prezentării și exersării unor strategii pentru dezvoltarea capacităților/abilităților de scris/citit ale elevilor de toate nivelurile de vârstă. Au participat membrii ANPRO și ALSDGC (Asociația Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice).

Mariann Manning și Patricia Nix au avut amabilitatea să ne permită să publicăm în revista noastră înregistrarea atelierelor precum și materialele utilizate pe parcursul demonstrațiilor.

STRATEGII PENTRU DEZVOLTAREA CAPACITĂȚILOR DE LECTURĂ/SCRIERE A TEXTULUI LITERAR ȘI NONLITERAR

Maryann Manning: Atelierul pune accent pe modul în care noi, profesorii, putem să-i determinăm pe elevi să înțeleagă textul după ce-l citesc. Avem această problemă în toată lumea, deoarece a citi un text nu înseamnă și a-l înțelege de cei care îl citesc. Comprehensiunea unui text este foarte importantă; cititul nu înseamnă faptul că recunoaștem cuvintele, a citi înseamnă că construim la nivel mental imaginea a ceea ce citim. De aceea, este foarte important ca noi să fim capabili să creăm această imagine în mintea copiilor noștri.

Întotdeauna când le dăm copiilor să citească un anumit text este foarte important să activăm cunoștințele anterioare pe care ar putea să le relaționeze cu textul pe care îl aducem în discuție.

Am fost profesor foarte mulți ani și la început am considerat că, dacă vin și le vorbesc copiilor, aducând în discuție o anumită problemă este suficient, totul este foarte simplu, elevii înțeleg despre ce vorbesc, chiar dacă înainte nu au știut nimic despre ea.

Prima dată când am auzit că cineva a spus că atunci când citești nu înseamnă că și ai învățat, am crezut că acea persoană a spus prostii. Credeam că cel mai important lucru se întâmplă atunci când citești și că atunci când citești și înveți, dar mi-am dat seama ulterior că nu este suficient și că trebuie să pun în relație ceea ce citesc cu cunoștințele pe care elevii le au deja. Când ai niște elevi în clasă, asta înseamnă că sunt 30 de persoane care pot avea cunoștințe diferite anterioare despre subiectul adus în discuție. Iar dacă nu au niciun fel de cunoștințe anterioare despre subiect, asta înseamnă că noi trebuie să creăm acel precedent prin diverse imagini, prin alte relaționări, prin aducerea în discuție a altor subiecte care se ating tangențial de cel pe care l-am pus în discuție.

În timp ce călătoream prin România, am văzut la un moment dat niște tufișuri înflorite și am crezut că sunt arbuști pe care vor crește la un moment dat prune. Am aflat că nu sunt pruni, ci porumbele. La noi, în Nebraska, prunii sunt întinși pe spaliere ca vița-de-vie. Nici în Alabama, nici în Nebrasca nu sunt porumbele care să înflorească de-a lungul drumului. Așa că toate cunoștințele anterioare prin care am făcut relația cu ceea ce știam au fost greșite. Însă cerând informații, mi-am îmbunătățit cunoștințele anterioare.

Prin urmare, este foarte important să facem legăturile cu ceea ce știu copiii. Lucrul nu se întâmplă de la sine, ci noi, profesorii, trebuie să creăm aceste legături. Este mult mai dificil să facem acest lucru cu 30 de elevi, dar trebuie s-o facem. E foarte important să motivăm elevii, pentru ca ei să intervină în discuții, să participe, să facă predicții, să facă speculații, să creeze ipoteze cu privire la ceea ce noi vrem să aducem ulterior în discuție.

E important să punem întrebări în funcție de nivelul copiilor, să creăm discuții, pentru că noi nu vom putea fi înlocuiți de computere. E foarte important ca atunci când vedem un text să știm cum ne raportăm la el. Mulți dintre cei care citesc un text, cred că, dacă este scris, este important, bine gândit și îl

iau de bun. Prin urmare, este important să luăm o atitudine critică față de textul pe care îl citim și să încercăm să evaluăm ceea ce citim. Dacă citim un text pe internet nu înseamnă că este prost, doar pentru că apare pe internet, dar trebuie, indiferent de sursă, să avem o atitudine critică.

E foarte important să monitorizăm elevii pe măsură ce citesc textul ca să vedem dacă înțeleg sau nu ceea ce citesc. E foarte important să avem tot timpul în vedere „o sonerie” a sensului. Sunt foarte mulți copii care citesc multe pagini din care nu înțeleg nimic. Prin urmare este foarte important ca noi să știm să apăsăm acea sonerie care să-i trezească și să-i motiveze ca să producă sens în ceea ce citesc.

În predare m-am ajutat de foarte multe ori de elemente vizuale. Numai după ce am avut o anumită experiență profesională mi-am dat seama că, dacă mă ajut la lectură cu tot felul de suporturi vizuale, reușesc să-i fac să înțeleagă mai bine ceea ce citesc.

Vom discuta șase strategii didactice pentru dezvoltarea abilităților de scris-citit. Unele dintre ele vă sunt poate familiare. Când mă duc la seminarii și îmi dau seama că multe dintre lucrurile de acolo le știu, îmi place să mă mângâi pe umăr și să-mi spun că sunt o profesoară grozavă, dacă le știu deja. Pentru acest atelier am pregătit niște texte care să se potrivească tuturor nivelurilor, de la primară până la liceu, important este să exersăm pe ele metodele.

1. Analiza caracteristicilor semantice

Patricia Nix: Strategia poate fi folosită înainte de lectura propriu-zisă a textului ca să ne dăm seama care sunt cunoștințele pe care elevii le au deja sau poate fi folosită în evaluare ca să știm ce au înțeles ei la sfârșit. În stânga este un exemplu foarte simplu cum se poate aranja un tabel ca să putem ajunge la

Pets	Features	Paws	Fur	Four legs	Whiskers	Meows	Tail	Feathers	Scales	Gills
kitten	+	+	+	+	+	+	-	-	-	
dog	+	+	+	+	-	+	-	-	-	
parakeet	-	-	-	-	-	+	+	-	-	
snake	-	-	-	-	-	+	-	+	-	
goldfish	-	-	-	-	-	+	-	+	+	
gerbil	+	+	+	+	-	+	-	-	-	

informația pe care o au. De exemplu, vom propune elevilor spre studiu un text despre roci. În tabel, pe verticală, vom nota rocile despre care copilul va învăța: granit, marmură etc., iar sus, pe orizontală, se pun caracteristicile rocilor: densitate, culoare, dacă pot fi tăiate etc. Dacă vă gândiți să faceți tabelul ca o activitate înainte de lectură, atunci cereți elevilor să parcurgă tabelul și, dacă știu despre ce este vorba, să pună un plus (+), iar dacă nu știu, să lase rubrica liberă. Dacă una dintre trăsături nu apare la rubrica respectivă, elevii pun minus (-). Dacă luați un exemplu din literatură, de pildă, pe Caragiale, puteți să notați pe verticală personajele din mai

multe opere, iar pe orizontală puteți să puneți caracteristici ale personajelor, iar apoi elevii se pot juca cu plusurile și minusurile dacă caracteristicile apar la Goe, la Ionel etc.

Acesta este doar începutul pentru că strategia nu se rezumă doar la atât.

Descriere. Această strategie are 7 pași. Scopul ei este de a-i face pe elevi să înțeleagă un text prin anticiparea, organizarea, repetarea, povestirea, repovestirea și evaluarea textului. Se recomandă pentru textele nonliterare.

Cei 7 pași sunt:

1. Se afișează un tabel care ilustrează tema. Elevii primesc fișe de lucru.
2. Elevii completează spațiile cu +, - sau lasă spații libere în funcție de cunoștințele pe care le au sau nu le au despre subiect.
3. Elevii citesc textul pentru a verifica (a-și confirma) cunoștințele și completează spațiile rămase necompletate.
4. Elevilor li se va cere să scrie o propoziție despre una dintre problemele notate în tabel.
5. Profesorul scrie apoi un model de paragraf pentru aceeași problemă. Paragraful va conține: o propoziție care fixează tema, trei propoziții care dezvoltă tema și o propoziție concluzie.

120 O IDEE

6. Elevii vor scrie în perechi un paragraf despre o altă problemă din tabel.

7. Pe măsură ce elevii vor căpăta experiență în scrierea paragrafelor, ei vor fi încurajați să scrie compuneri mai lungi.

2. Harta semantică

Maryann Manning: O hartă semantică este un tip de organizator grafic. Aceasta ajută elevii să organizeze vizual

și să reprezinte grafic relația dintre două sau mai multe informații. Strategia a fost identificată de cercetători drept o tehnică excelentă de îmbogățire a vocabularului și de a îmbunătățire a abilităților de lectură.

Într-o activitate de pre-lectură, harta semantică poate fi folosită pentru a apela la cunoștințele anterioare și pentru a introduce cuvinte-cheie. Într-o activitate de post-lectură, pot fi adăugate noi cuvinte, noi categorii și noi concepte celor de bază pentru a dezvolta înțelegerea. Dacă strategia este folosită atât în timpul instruirii pre-lectură, cât și în post-lectură, se recomandă folosirea pixurilor de diferite culori pentru a nota diferit ideile de la început și cele dobândite pe parcursul lecturii.

Harta semantică poate fi îmbunătățită pe măsură ce elevii parcurg și înțeleg textul. Dacă sunt găsite noi cuvinte în legătură cu tema, harta se poate completa. Dacă elevii își vor da seama că la început au introdus în hartă informații greșite, acestea se taie.

Cum procedăm?

1. Profesorul se decide asupra unei teme și asupra cuvintelor noi importante care trebuie predate. Tema sau conceptul sunt prezentate pe scurt și un cuvânt-cheie este scris pe tablă, proiectat sau prezentat sub forma unei diagrame pe hârtie.
  2. Elevii sunt îndrumați să se gândească la alte cuvinte care le vin în minte atunci când citesc cuvântul-cheie. De asemenea, este recomandat ca elevii să scrie o listă cu aceste cuvinte pentru a le prezenta apoi colegilor.
  3. Fiecare elev își prezintă lista de cuvinte. În cazul în care „cuvintele noi” prezentate de profesor nu se regăsesc pe aceste liste, atunci acesta le va propune pentru discuție.
  4. După completarea listei, cuvintele sunt împărțite pe categorii. Elevii argumentează de ce unele cuvinte se grupează cu altele. Se scrie numele fiecărei categorii.
  5. Se realizează o diagramă a cuvintelor din întreaga clasă, punând informația pe o foaie mare de hârtie. Se discută această diagramă. Acum elevii sunt încurajați să adauge noi cuvinte în fiecare categorie sau chiar să propună noi categorii.
  6. Pe măsură ce, în timpul lecturii, sunt găsite noi cuvinte în legătură cu tema se pot face completări.
- Notă: La început, profesorul poate opta să scrie nu numai cuvintele-cheie ce vor fi luate în considerare, ci și alte categorii. Pe măsură ce elevii se adaptează acestei strategii, categoriile vor fi stabilite de clasă.

3. Strategia Știu - Vreau să Știu - Am Învățat

Patricia Nixon: Scopul strategiei este îmbunătățirea competențelor de lectură prin apelul la cunoștințele anterioare ale elevilor. Strategia poate fi folosită în toate momentele lecției. Dacă o folosim înaintea de lectura textului/in evocare, poate lua forma unui brainstorming în urma căruia ne dăm seama ce anume știu elevii despre subiect. Se recomandă să se folosească brainstormingul pentru textele nonliterare,

pentru că atunci cunoștințele lor anterioare pot fi activate. În cazul unei opere literare, elevii pot să știe câte ceva despre autor, despre perioadă, dar nu neapărat despre textul propriu-zis, mai ales dacă nu l-au citit. Sunt situații în care unii copii pot avea 10 întrebări, iar alții niciuna. E foarte important să stabilim întrebările și chiar să le provocăm ca profesori, ca să putem căuta după aceea răspunsurile. În timpul lecturii textului se poate întâmpla ca unii elevi să adauge alte întrebări care le vin în minte pe măsură ce citesc. În cazul în care pentru rubrica *Știu* cunoștințele lor nu sunt corecte/adevate, ele trebuie totuși trecute acolo, pentru că e ceea ce știu despre acel lucru, chiar dacă nu e corect. pe măsură ce citesc textul, elevii trebuie să taie ceea ce nu e corect.

Strategia poate fi folosită din clasa I până într-a XII-a, dar are aplicativitate mai mare în clasele primare și gimnaziu.

Descriere

Pentru completarea rubricii *Știu*

1. Inițiați discuția cu elevii despre ceea ce ei știu deja despre problema pusă în discuție.
2. Începeți prin folosirea brainstorming-ului. Cereți elevilor să ofere informații despre unde și cum au aflat informațiile.
3. Ajutați elevii să organizeze ideile în categorii generale.

Pentru completarea rubricii *Vreau să Știu*

1. Discutați cu elevii despre ceea ce vor să învețe din textul ce urmează a fi citit.
2. Cereți-le să scrie întrebările specifice domeniilor care îi interesează cel mai mult. Puteți adăuga pe parcurs alte întrebări pe listă.

Pentru completarea rubricii *Am Învățat*

1. Cereți elevilor să scrie ce au învățat după lectura textului.
2. Cereți-le să verifice întrebările formulate la pasul anterior.
3. Verificați dacă ceea ce au crezut că știu a fost corect sau incorect.

4. Înțelegerea Esenței (GIST)

Maryann Manning: Titlul în engleză înseamnă ideea principală, dar este și un acronim pentru un titlu foarte pompos: interacțiunea generată de text sub formă schematică. Această strategie se folosește în special în gimnaziu. Prin ea se ajunge la ideea/tema principală a textului..

Desfășurare: Citiți primele două propoziții ale primului paragraf (*Piramida alimentatiei*). Scrieți un rezumat al acestora folosind maximum 15 cuvinte. Citiți următoarele două propoziții. Redactați un rezumat al acestor două propoziții în limita a 15 cuvinte. Apoi scrieți un rezumat al celor două propoziții pe care le-ați scris, folosind maximum 15 cuvinte.

Citiți primele două propoziții ale paragrafului următor. Scrieți un rezumat al acestora, folosind maximum 15 cuvinte. Citiți următoarele două propoziții. Scrieți un rezumat al acestora în maxim 15 cuvinte. Citiți următorul set de două propoziții. Redactați un rezumat al acestora folosind maximum 15 cuvinte. Apoi scrieți un rezumat al celor trei propoziții pe care le-ați scris folosind cel mult 15 cuvinte.

Ajungeți la esența întregului paragraf, formulând o propoziție ca rezumat al celor două.

Notă: Nu scoatem de la început ideea principală în 15 cuvinte, ci obligăm elevul să meargă din paragraf în paragraf ca să

Topic: GRAVITY		
K	W	L
It keeps us from floating around.	What is gravity?	Gravity is the force that pulls objects towards Earth.
It's makes things fall.	Why is there less gravity on the moon?	The amount of gravity there is depends on the masses of the objects involved. The moon is a lot less massive than the earth, so there is less gravity on the moon than there is on earth.
There is less gravity on the moon.	How did Newton discover gravity?	
Isaac Newton discovered gravity.	What determines how fast something will fall to the ground? (<i>teacher question</i>)	Air resistance determines how fast something will fall to the ground.

122 O IDEE

începe să condenseze. E foarte important ca elevul să vadă procesul prin care orice fel de informație se poate condensa într-o idee principală, folosind cel mult 15 cuvinte.

5. EI3R (SQ3R)

Patricia Nix: Este o strategie care se aplică mai greu pentru că e o strategie foarte complexă, comparabilă cu *Știu/Vreau să știu/Am învățat*. Ea poate fi aplicată în toate momentele orei pe toate tipurile de texte: literare și nonliterare. Am fi tentați o evităm, pentru că este cronofagă, dar dacă o exersăm de câteva ori, elevii se obișnuiesc cu pașii și după aceea nu vor mai fi probleme în aplicarea ei.

Aplicare. Indicații pentru elevi:

1. *Evaluează/Răsfoiește:* scanează doar cuprinsul cărții, introducerea ei, începutul capitolelor, rezumatul capitolelor pentru a-ți forma o opinie generală asupra textului ca să știi dacă îți va folosi sau nu. Dacă nu e ceea ce cauți, renunță la carte.
2. *Întrebă-te:* după ce ai scanat textul, notează-ți toate întrebările despre subiect care îți vin în minte sau care te interesează. Ar fi util să te uiți încă o dată peste textul scris, poate descoperi și altceva care te interesează. Aceste întrebări pot fi considerate adevărate teme de studiu. Înțelegând răspunsurile, îți vei structura informația în minte.
3. *(Re)Citește:* Acum citește textul în întregime. Citește ceea ce te interesează cu atenție pentru a înțelege toate aspectele relevante. Unele texte sunt foarte dificile și consumă mult timp. Aceste texte abundă în informații. Pe măsură ce citești, ar fi util să iei notițe sub forma unei hărți conceptuale.
4. *Rememorează/Recapitulează:* dacă ai terminat de citit secțiunile textului, recapitulează-le în minte de mai multe ori. Izolează esențialul și informațiile centrale – restul de cunoștințe se va adăuga pe parcurs.
5. *Revizuieste:* dacă ai terminat etapa a patra, treci la revizuirea materialului prin recitirea textului, extinderea notițelor sau discutarea materialului cu colegii. O metodă eficientă de revizuire a informațiilor ar fi să le predai cuiva.

În aplicarea strategiei elevii lucrează singuri, noi numai îi coordonăm. Este important ca elevii singuri să ajungă la semnificațiile textului.

6. Cineva /Dorea/ Dar/ Astfel

Maryann Manning: Strategia prezintă o schemă a narațiunii. *Cineva* este subiectul sau naratorul, *Dorea* este acțiunea pe care o face, *Dar* este cauza care declanșează acțiunea/piedica în calea acțiunii, *Astfel* este consecința, efectul a ceea ce se întâmplă.

Această strategie de lectură îi ajută pe elevi să scrie un rezumat extins al unei povestiri. Elevii se vor axa pe elementele variate ale povestirii (personaje, intrigă, conflict și rezolvarea conflictului) pentru a putea să scrie rezumatul.

Personajele oferă cititorilor posibilitatea de a înțelege diferite puncte de vedere.

Descrierea strategiei/ Aplicarea strategiei)

- Prezentați strategia, exemplificând-o cu ajutorul unei scurt text.
- Învățați-i pe elevi cum să folosească tabelul de mai jos, evocând modelul CDDA.
- Citiți textul cu voce tare.
- Discutați cu elevii următoarele:
  - la *Cineva* să fie atenți la *personajele* principale ale povestirii
  - la ce *Dorea* (Cineva) să facă, să fie atenți la *acțiune*
  - la *Dar* la ce declanșează *conflictul*
  - la *Astfel* la cum s-au soluționat lucrurile (*deznodământ*)

Somebody	Wanted	But	So
Doctor De Soto	to fix teeth of animals who would not harm him	the fox begged him to help him with his toothache	he bravely decided to help the fox.
Fox	to be pain free	Dr. De Soto didn't want to help	the fox said, "I beg you, do something! My tooth is killing me."
The De Sotos	to take the risk to help the fox.	was afraid of him when the fox returned the next morning	they made a glue that would keep his mouth closed for a day or two. This way he would not be able to harm the DeSotos.

Beers, K. (2003). *When Kids Can't Read What Teachers Can Do*. Portsmouth, NH: Heinemann.

Asigurați-vă că elevii au înțeles acești pași. Acum ei ar trebui să poată să scrie o propoziție care rezumă textul.

Amintiți-le elevilor să împartă textul în fragmente, dacă acesta este prea lung. Uniți propozițiile prin conectorii: *apoi*, *mai târziu*, *și* sau *dar*. Astfel, acest rezumat poate să fie mai lung.

Folosiți răspunsurile elevilor pentru a preda perspectiva narativă pe măsură ce personajul din coloana *Cineva* se schimbă.

Strategia CDDA este ca un schelet pentru textul narativ. Exemplu:

CINEVA	DOREA	DAR	ASTFEL
Doctorul De Soto	să repare dinții animalelor care nu-l vor ataca	Vulpea l-a rugat să o ajute pentru că o doare un dinte	cu curaj doctorul s-a hotărât să o ajute
Vulpea	să scape de durere	Doctorul De Soto nu a vrut să o ajute	Vulpea i-a spus „Te implor, fă ceva. Dintele ăsta mă scoate din minți”.
Familia De Soto	să-și asume riscul de a o ajuta pe vulpe	Se temea de vulpe. Când aceasta s-a întors a doua zi dimineața	au făcut un lipici care să țină gura vulpii lipită câteva zile. Astfel vulpea nu-l va putea ataca pe doctor.

traducere Iosefina Batto

Maryann Manning, University of Alabama, Birmingham, SUA

Patricia Nix, University of Alabama, Birmingham, SUA

EDITURA ASCR

SEMNAL

Gabriela Lemeni, Mircea Mică (coordonatori)
Consiliere și orientare. Ghid de educație pentru carieră
2010, Colecția *Consiliere școlară*, Ediția a doua revizuită
28 lei

Aflată la a doua ediție (Editura ASCR, 2010), cartea oferă profesorilor, consilierilor școlari și altor specialiști din domeniul educației informații, metode și tehnici utile în realizarea educației pentru carieră a elevilor.

Pe elevi îi ajută practic:

- în creșterea performanței școlare, prin precizarea scopurilor;
- la clarificarea aspirațiilor vocaționale;
- în explorarea propriei persoane și a posibilelor trasee educaționale;
- în dobândirea deprinderilor de planificare a învățării, precum și a unor cunoștințe specifice despre ocupații și cariere.

Acest ghid poate aduce beneficii majore în viața tânărului / elevului, din perspectiva randamentului școlar, a satisfacțiilor profesionale și a șanselor crescute de integrare profesională.

Din cuprins:

Educația pentru carieră. Conținut și metode • Autocunoaștere și dezvoltare personală • Comunicare și relaționare interpersonală • Managementul informațiilor și al învățării • Planificarea carierei • Educația antreprenorială • Stil de viață